

Dnr 305-142-2006

Sammanträde 28 mars 2006

Till
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Insatser för att öka tillgängligheten i kollektivtrafiken

Yttrande över revisionsrapport, dnr 420/180-05

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Revisionskontoret för kännedom.
2. Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Trafiknämnden för kännedom.

Anders Meuller
stadsdelsdirektör

Sven-Göran Södergren
avdelningschef

Sammanfattning

Stadens arbete med tillgänglighetsåtgärder fungerar mycket bra, och har vunnit pris av De Handikappades Riksförbund och Sveriges Kommuner och Landsting. Stadsdelsförvaltningens arbete med tillgänglighetsåtgärder fortskrider löpande enligt Verksamhetsplanen. Ansvaret för att åtgärda tillgänglighetsbrister i kollektivtrafikhänseende ligger primärt på SL och trafikkontoret, men förvaltningen samråder med trafikkontoret när det behövs. Hässelby-Vällingby handikappråd har synpunkter på busstrafiken till och från Vällingby C, samt Hässelby gårds T-banestation, där man anser att det föreligger brister i tillgängligheten. Stadens budget för 2006 anger att arbetet med tillgänglighetsåtgärder skall intensifieras. Förvaltningen ser ingen anledning att införa tillgänglighetskrav i stadens översiktsplan, då den inte är bindande och sådana krav redan finns i andra regelverk som följs vid bostads- och samhällsbyggande. Stadens mål att vara världens tillgängligaste huvudstad år 2010 är otydligt, men det konstateras att Stockholm redan befinner sig i toppnivå. Utökningen av omfattningen på de stadsdelsvisa tillgänglighetsplanerna kräver att alla parter har en gemensam syn på hur det handikappolitiska programmet skall implementeras.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för stadsdelsmiljö och teknik. Samverkan har skett med BUS-avdelningen, IoF-BUAB, IoF-Vux, Äldreomsorgsavdelningen, lokala pensionärsrådet och lokala handikapprådet.

Ärendets bakgrund

Revisionskontoret har tillsammans med landstingets revisionskontor granskat hur samarbetet mellan landstinget och Stockholms stad fungerar när det gäller förbättringar av förutsättningarna för funktionshindrade att nyttja kollektivtrafiken. Inom Stockholms stad har iakttagelserna resulterat i Revisionskontorets *Rapport nr 16/2005 – Insatser för att öka tillgängligheten i kollektivtrafiken*.

Rapporten konstaterar inledningsvis att stadens mål och styrdokument ställer höga krav på tillgänglighetsåtgärder. Stadens mål att vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010 kräver att samtliga nämnder och bolag tar ansvar för tillgänglighet och bemötande. Det handikappolitiska programmet – som har en tydlig koppling till FN:s standardregler och den nationella handlingsplanen – anger vidare ett antal inriktningsmål som skall nås år 2010. Inriktningsmålen är:

- eliminering av enkelt avhjälpta hinder på allmänna platser och lokaler,
- utarbetande av tillgänglighetsplaner med åtgärdsplaner,
- tillgänglighet till lokaler samt allmänna transporter, och
- riktlinjer för att skapa en tillgänglig och användbar utemiljö.

Stadens tillgänglighetsprojekt, som initierades 1999, har investerat över 600 mnkr i tillgänglighetsåtgärder. Projektet har prisats av De Handikappades Riksförbund och av Sveriges Kommuner och Landsting för ”alla de tusentals förbättringar i den fysiska miljön som genomfördes år 2004.”

I kollektivtrafikhänseende talar man om att hela *reskedjan dörr-till-dörr* måste vara tillgänglig för alla medborgare. Detta ställer krav på tillgängligheten så att även funktionshindrade ges möjlighet att resa med allmänna kommunikationer.

Rapportens slutsatser

- Rapporten visar att tillgänglighetsfrågor inte är fullt integrerade i stadens fysiska planering, men att förbättringsarbete sker successivt. Stadens handikappolitiska program anger bl.a. att ”tydliga tillgänglighetskrav” skall inarbetas i översiktsplanen.
- Det behövs vidare betydligt mer uppföljning och utvärdering av tillgänglighetsarbetet, främst på strategisk nivå. Det övergripande och ambitiösa målet att staden skall vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010, måste konkretiseras. I dag finns ingen bestämd uppfattning om vad målet egentligen betyder; inga referensstäder finns, ej heller något uppdrag att systematiskt bevaka, jämföra eller följa upp andra städers tillgänglighetsarbete. Beträffande det handikappolitiska programmets inriktningsmål, måste bättre underlag i form av redovisning av verkställda insatser och de effekter dessa fått arbetas fram för att effektiv styrning ska uppnås.

- Det finns goda former för samverkan mellan staden och landstinget, framför allt på tjänstemannaplanen. Tillgänglighetsprojektet samarbetar med både SL och Färdtjänsten. Också på den politiska nivån finns fungerande samarbetsfora, men engagemanget påstås vara lägre än i frågor om utbud, framkomlighet, miljö och komfort.
- De stadsdelsvisa tillgänglighetsplanerna kan göras mer heltäckande genom att också omfatta SL:s kollektivtrafik och affärscentra – landstingets respektive privata aktörers ansvarsområden.
- Trafiknämnden bör ges bättre förutsättningar att styra sitt tillgänglighetsarbete – kriterier och former för uppföljning måste utvecklas. Den nya organisationen tros ha bättre förutsättningar än tidigare när det gäller samordning av tillgänglighetsförbättrande åtgärder med andra gatuarbeten. Det långsiktiga målet bör vara att avveckla tillgänglighetsprojektet, genom att det inte skall finnas några brister kvar i gatumiljön att bygga bort.
- Trafiknämndens nya förvaltningsorganisation bedöms vara väl lämpad för att verkställa stadens mål för tillgänglighet i den fysiska miljön
- I budgeten för 2006 har kommunstyrelsen fått flera uppdrag, syftande till förbättrad styrning av stadens tillgänglighetsarbete.

Förvaltningens synpunkter

Rapporten ger en bild av ett tillgänglighetsarbete som fungerar mycket bra, men där det finns utrymme för små förbättringar på ett antal områden.

Förvaltningens arbete med tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning
Förvaltningen konstaterar inledningsvis att ansvaret för att rätta till brister i kollektivtrafikshänseende i första hand ligger hos SL och trafikkontoret, och inte på stadsdelsförvaltningen. Stadsdelsförvaltningens arbete med tillgänglighetsåtgärder fokuseras i stället på stadsdelens parkvägar, torg och trappor. Dock sker samråd med trafikkontoret, beträffande åtgärder för att underlätta för personer med funktionsnedsättning. Rapporten talar också om ett filter mellan biståndshandläggare och gatuingenjörer, innebärande att information om hinder i gatumiljön som når biståndshandläggare vid t.ex. färdtjänstansökningar inte alltid når stadsdelens gatu- och parkingenjörer, vilka har att rapportera till trafikkontoret. Då rapporten diskuterats internt har framkommit att man från biståndshandläggarnas sida framgent avser att ta upp frågor om tillgänglighet med förvaltningens gatu- och parkingenjörer, då sådana frågor blir synliga i biståndsärenden.

En tillgänglighetsplan för Hässelby-Vällingby upprättades 2003. Resultatet av den inventering som då gjordes visade bland annat att de flesta busshållplatser saknade taktila och vita plattor.

Verksamhetsplanen

Verksamhetsplanen för 2006 anger bl.a. hur stadsdelsförvaltningen verkar för att åtgärda tillgänglighetsbrister. Arbetet med åtgärder enligt stadens tillgänglighetsplan fortsätter löpande. Utöver tillgänglighetsplanen kommer specifika åtgärder

att utföras på parklekar och lekplatser för att anpassa lekutrustningen för barn med funktionshinder. Farliga ojämnheter och uppstickande betäckningar på parkvägar tas bort. Trappor där trappstegen förskjutits på grund av isbildning i fogarna åtgärdas. Nya barnvagnsramper kommer att monteras. Skulle problem med tillgängligheten i anslutning till kollektivtrafikanläggningar rapporteras till förvaltningen, så vidarebefordras informationen till trafikkontoret för vidare handläggning.

Trafiksystem och bostadsbyggande

När nya bostadsområden planeras tar förvaltningen vid samråden med stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret hänsyn till möjligheten att förbättra framkomligheten för olika trafikantgrupper inklusive cyklister och gångtrafikanter. Speciell hänsyn tas till trafikanter med nedsatt rörelseförmåga. Förvaltningen har ett samarbete med Färdtjänsten för att utveckla kollektivtrafiken för berörda trafikantgrupper.

Handikapprådets synpunkter

Rådet är positivt till att frågor som rör personer med funktionsnedsättning nu har blivit en naturlig del av stadsdelsnämndens Verksamhetsplan.

Handikapprådet framför vissa synpunkter när det gäller busstrafiken till och från Vällingby C. Man anser att anslutningsmöjligheterna är dåliga, bl.a. stannar bussarna på olika platser, vilket skapar osäkerhet för t.ex. synskadade. Vidare anser man att allt för många bussar inte är tillgängliga – de är av den gamla typen med trappa upp till passagerarutrymmet, vilket omöjliggör resande för vissa typer av funktionshindrade. Detta problem förvärras i och med att man drar ner på antalet färdtjänsttillstånd, vilket i sig ökar behovet av en tillgänglig kollektivtrafik. Problemet med bristande tillgänglighet till följd av att man använder sig av äldre bussar kunde mildras avsevärt om det fanns information om vilka busslinjer som de facto är tillgängliga ”från dörr till dörr”, eller åtminstone vilka tider på dygnet som linjerna trafikeras av moderna tillgänglighetsanpassade bussar. Information av detta slag bör kunna delges genom SL:s trafikinformation. Detta ställer förvisso ökade krav på den information som tillhandahålls av SL, men framstår ändå som ett rimligt önskemål sett i ett helhetsperspektiv.

Rådet är även kritiskt till hur tillgängligheten på Hässelby gårds tunnelbanestation fungerar. Man anser att det finns brister som kan förbättras, främst när det gäller byten mellan olika linjer, och man framhåller att denna kritik har framförts till SL tidigare.

Övergripande mål för staden/Kommunfullmäktiges mål för 2006-2008:

Stadens budget anger att Kommunstyrelsen ska

- under våren 2006 följa upp och utvärdera tillgänglighetsprojektet
- se över behovet av uppföljning och kvalitetssäkring av stadens övriga tillgänglighetsarbete
- under våren 2006 ta fram mätbara kriterier för målet om världens mest tillgängliga huvudstad
- under våren 2006 ta fram en planering för stadens arbete med att eliminera enkelt avhjälpbara hinder i publika lokaler och på offentliga platser fram till 2010.

Kommentarer till rapportens slutsatser

Tillgänglighetskrav i översiktsplanen

Staden handikappolitiska program anger att ”tydliga tillgänglighetskrav skall inarbetas i översiktsplanen.”

Tillgänglighetskrav avseende byggnader och platser är reglerade i Plan- och bygglagen (PBL). De lagändringar i PBL som trädde i kraft 2001 innebär att kraven på användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga alltid ska uppfyllas på allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader. För tomt gäller sedan tidigare kravet att tomten, om det inte är obefogat med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt, skall kunna användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Boverket har utifrån detta antagit bindande tillämpningsföreskrifter med krav på användbarhet och tillgänglighet vid nyanläggning av allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader (BFS 2004:15). I föreskrifterna preciseras hur kraven på användbarhet och tillgänglighet ska uppfyllas. Gångytor, hissar, kontrastmarkeringar, skyltar och parkeringsplatser för rörelsehindrade är några exempel på områden som regleras. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpta hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2003:19) har föranlett ett stort antal åtgärder. Vidare finns Boverkets byggregler (BFS 1993:57 med ändringar t.o.m. 2002:19), som sedan länge ställer höga krav på tillgänglighet när det gäller nyproduktion av bostäder och andra lokaler.

Frågor rörande tillgänglighet är således redan i dagsläget tydligt reglerade i lagstiftning och myndighetsföreskrifter. Att införa tillgänglighetskrav i en översiktsplan, som i sig inte är ett juridiskt bindande dokument, skulle enligt förvaltningens uppfattning sannolikt inte få någon nämnvärd effekt – det vore snarare att slå in redan öppna dörrar, med tanke på att tillgänglighetsarbetet uppenbarligen fungerar mycket bra. Möjligen bör man verka för att få in tillgänglighetskrav eller -mål i detaljplaner, för det fall man vill poängtera en långsiktig handikappolitisk ambition eller tydliggöra en viljeinriktning i samhällsplaneringen. Det får dock även i det avseendet anses skäligt att utgå från att nu gällande regelverk är tillfredsställande i tillgänglighetshänseende.

Målet ”världens mest tillgängliga huvudstad år 2010”

Precis som rapporten säger är målet ambitiöst. Enligt stadens budget skall mätbara kriterier för detta mål tas fram under 2006. Det är tydligt att stadens tillgänglighetsarbete fungerar mycket bra. Förvaltningen anser att gällande regelverk ger goda förutsättningar att såväl nu som på sikt ligga i internationell toppklass, utan att några kriterier eller referensstäder behöver anges. Exempelvis har staden, som nämns i rapporten, vunnit pris för sitt tillgänglighetsprojekt. Utöver detta omnämns Stockholm som en av tio kommuner i hela Norden som särskilt utmärker sig när det gäller tillgänglighetsarbete. Tillgänglighetssatsningen på 600 mnkr saknar motstycke i Norden, enligt Nordiska handikappolitiska rådets skrift ”Staden för alla”, utgiven 2004.

Behovet att utöka tillgänglighetsplanernas omfattning

Förvaltningen anser att en tillgänglighetsplan omfattande dels landstingets ansvarsområde, och dels privata aktörers ansvarsområde, bör kunna upprättas. Det fordrar dock att ansvarsområdena delas upp tydligt och att man har en gemensam syn på vad det handikappolitiska programmet innebär rent praktiskt när det gäller åtaganden för den enskilde näringsidkaren, för SL, och för staden.

- - - - -